

Glazen plafond van alle tijden

Vrouwelijke componisten zoals Clara SCHUMANN zijn ondergewaardeerd

- ▶ Begaafde Clara bleef in schaduw van haar man
- ▶ Vrouwen konden zich nauwelijks creatief ontwikkelen
- ▶ Belangstelling groeit langzaam

Erik DE SMET

Tweehonderd jaar geleden werd Clara Wieck (1819-1896) geboren. Cultuurhuis deSingel wijdt op 30 november een hele dag van lezing, film en concert aan die briljante pianiste en echtgenote van de geniale, maar geesteszieke componist Robert Schumann. Ze componeerde zelf ook, maar ze bleef steeds in de schaduw van haar man. Ten onrechte.

„Haar leven was tragisch”, weet pianiste Veerle Janssens die vorig jaar *Vrouw aan de piano* publiceerde, een boek over vrouwelijke componisten. „Clara’s vader verzette zich tegen een huwelijk met Robert Schumann, van wie hij geen hoge dunk had. Zijn dochter had hij vanaf haar vijfde als een ster naar voren geschoven. Hij had veel geïnvesteerd in zijn kind en in die tijd betekende een huwelijk voor een vrouw het einde van haar carrière. Clara en Robert kregen acht kinderen, maar omdat Robert amper wat verdiende, mocht Clara opnieuw concertreizen ondernemen. Bovendien zag haar echtgenoot in dat ze haar kunst nodig

Voortaan presenteert het Schumannhaus in Leipzig het echtpaar als gelijkwaardig. © Belga Image

had. ‘Clara heeft als hoofdberoep moeder’, schreef hij echter. Ik vind dat bijzonder pijnlijk.”

Componeren, wat ze vanaf haar negende deed, schoot er meestal bij in. Schumanns cyclus *Liebesfrühling* uit 1841 bevat wel drie liederen van Clara’s hand. In 1846, ze was toen 27, componeerde ze een trio voor piano, viool en cello. Na Robert Schumanns mentale instorting in 1854 en dood in 1856, componeerde ze haast niets meer. Ze concentreerde zich op

concerten, lesgeven en het promoten van zijn werk.

Vrouwelijke componisten mochten nog zo begaafd zijn, echt doorbreken deden ze nooit. Zelfs na hun dood laat erkenning lang op zich wachten. Veerle Janssens besloot als amateurpianiste enkel nog maar vrouwelijke componisten te spelen ter compensatie van het overwegend mannelijke repertoire. „Veel heeft te maken met het concept van een muzikaal genie in de ne-

gentiende eeuw en de vorming van een muzikale canon”, zegt ze. „De aandacht ging naar wie grote werken voortbracht. Vrouwen componeerden vooral liederen, voor kleine gezelschappen en voor piano solo. Bovendien hadden ze slechts beperkt toegang tot het muziekonderwijs en tot netwerken, waardoor ze zich amper konden ontwikkelen en doorgroeiën. Toch valt het op hoeveel vrouwelijke componisten de negentiende eeuw telde.

Ik begon bij Clara Schumann en Fanny Mendelssohn, de zus van de beroemde Felix, maar ik leerde bijvoorbeeld Louise Farrenc (1804-1875) kennen, die symfonieën schreef, en Mélanie Bonis (1858-1937) die onder de naam ‘Mel’ publiceerde.”

Wie op zoek wil naar uitvoeringen of opnames van hun werk, moet echter met een vergrootglas op pad gaan. „Ook dat heeft te maken met de muzikale canonvorming”, zegt Janssens.

„Amper 25 componisten bepalen tachtig procent van de concertagenda”

„Amper 25 mannelijke componisten bepalen tachtig procent van de concertagenda, maar verandering is op til. Clara Schumann geniet naar aanleiding van de tweehonderdste verjaardag veel belangstelling. In mei voert het Symfonieorkest Vlaanderen Louise Farrenc op en voortaan presenteert het Schumannhaus in Leipzig het componistenechtpaar als gelijkwaardig. Als Bach of Beethoven een tien op tien krijgen, geef vrouwen als Clara dan maar een dikke negen.”

Meer over *An Clara* op 30 november in deSingel in Antwerpen (Desguinlei 25) op www.desingel.be of via 03 248 28 28 • Meer over Veerle Janssens en *Vrouw aan de piano* op vrouwandepiano.be.

Het Rode Kruis van het culturele erfgoed

Belgische Blauwe Schildcomité verleent beschermende status aan Unesco-erfgoed

Bertrand GOETHALS

„Schade toegebracht aan culturele goederen, ongeacht aan welk volk zij toebehoren, betekent schade aan het culturele erfdeel van de gehele mensheid.” Ziedaar de motivering achter het Cultuurgoeederenverdrag dat op 14 mei 1954 werd gesloten in Den Haag. Dat betekent dat het culturele erfgoed op de Werelderfgoedlijst van de Unesco moet worden beschermd tijdens gewapende conflicten. De bekende blauw-witte schildjes duiden de monumenten aan die dergelijke bescherming genieten.

In ons land is de uitvoering van de Conventie van Den Haag in handen van de vzw Belgische Blauwe Schildcomité. De leden van de vzw vertegenwoordigen de gewesten en gemeenschappen in ons land, alsook diverse culturele associaties en beroepsgroepen die zich inlaten met het beheer en het behoud van erfgoed. „Zoals het Rode Kruis zich inzet voor humanitaire doeleinden, zo engageren de leden van het Belgische Blauwe Schildcomité zich voor de bescherming van het cultureel erfgoed”, zegt My-

Onder meer het Hortamuseum in Brussel geniet bescherming van de blauwe schildjes. © Bertrand Goethals

riam Serck-Dewaide, secretaris van de vzw. „In geval van gewapende conflicten, natuurrampen en allerlei andere catastrofes zoals ontploffing, brand, wateroverlast, vandalisme of nucleair ongeluk, staat het Belgische Blauwe Schildcomité in voor de bescherming van ons erfgoed.”

De Conventie van Den Haag voorziet drie beschermingsni-

veaus voor de beschermde goederen: de algemene bescherming die wordt aangeduid met een blauw schild, de versterkte bescherming die herkenbaar is aan het rood omzoomde blauwe schild en de bijzondere bescherming, een uitzonderlijke status die wordt toegekend aan belangwekkende plekken in geval van een gewapend conflict, zoals op-

slagplaatsen voor kunstwerken. „Om op een correcte manier het onderscheid te kunnen maken tussen reguliere en bijzondere bescherming is de inventarisatie van het erfgoed ontzettend belangrijk”, zegt Serck-Dewaide. „Het aanvraagdossier voor een bijzondere bescherming moet een risicobeheersplan bevatten. Zulke plannen helpen niet enkel bij de bescherming in geval van oorlog, maar laten vooral toe het erfgoed in vredetijd gedegen te beheren. Dat is nodig, want af en toe woeden er in ons land immers zware branden in kerken en in beschermde gebouwen.”

In geval van oorlog moet het blauwe schild bescherming bieden, maar helaas trekt het ook wel eens plunders aan. Zo werden de beschermde gebouwen in Dubrovnik, in Kroatië, tijdens de Balkanoorlog in 1992 vernield. Die gebouwen vertegenwoordigden het christendom of de islam, hetzij het gezag van een ‘vijandig’ volk. Dankzij de Conventie van Den Haag kunnen de vernielers van het erfgoed echter worden veroordeeld zoals het Internatio-

naal Strafhof dat doet bij misdaden tegen de mensheid.

In België staan de neolithische vuursteenmijnen in Spiennes, het Hortamuseum in Brussel en het Museum Plantin-Moretus in Antwerpen op de lijst van het Unescowerelderfgoed. Wanneer die sites worden bedreigd door rampen, veroorzaakt door de mens zowel als door de natuur, zal het comité kennis en experts ter beschikking stellen van de internationale instanties ter bescherming van het erfgoed. Ook preventie en juridische onderbouwing behoren tot de kerntaken van het comité.

„Een van de belangrijkste opdrachten van het comité is de verantwoordelijken informeren over ons cultureel erfgoed”, zegt Myriam Serck-Dewaide. „Dat gebeurt aan de hand van het zogenoemde Pompeiplan, dat in 2011 werd overhandigd aan de provinciegouverneurs. Dat is een actieplan om beleidsmakers te ondersteunen in het opstellen van risicobeheersplannen voor verzamelingen en voor gebouwen. Bovendien organiseren de leden van de vzw colloquia en geven ze lezingen.”